

Poticaj razvoju teške atletike

VEĆI DIO RUKOVODSTVA HRVATSKOGA SOKOLA SPREČAVAO JE RAZVOJ HRVANJA KAO SAMOSVOJNE ŠPORTSKE GRANE, ALI POBORNICI MODERNOG HRVANJA KAO NATJECATELJSKOG ŠPORTA NISU PRIHVAĆALI ARGUMENTE RUKOVODSTVA SOKOLSKE ORGANIZACIJE PA SU POVREMENO DOLAZILI U VERBALNE SUKOB. STOGA SU SE ZALJUBLJENICI HRVANJA OKO 1903. POČELI PRIPREMATI ZA OSNIVANJE SAMOSVOJNOG TEŠKOATLETSKOG KLUBA. TO NIJE BILU JEDNOSTAVNO PROVESTI. VALJALO JE NABAVITI STRUNJAČE, UTEGE I UNAJMITI DVORANU, DAKLE PRONAĆI NOVAC ZA OSIGURANJE MINIMALNIH UVJETA, POTREBNIH ZA VJEŽBANJE

Piše **Branko Sviben**

Prvi napis o modernom hrvanju u nas objavljen je u listu za školsku i društvenu gimnastiku - *Gimnastika*, koji je izlazio u Zagrebu od 1890. do 1899. godine. U broju 8. iz 1891. godine nalazimo članak Franje Bučara, koji opširno i stručno opisuje starogrčki pentatlon. U tom višeboju nastupalo se u utrci na jedan stadij (192 m), skoku udalj, bacanju diska, bacanju koplja i hrvanju. Hrvanje je u Hrvatskoj krajem XIX. stoljeća bilo rašireno među pučanstvom pa su se povremeno održavala nadmetanja, dakako u narodnim oblicima hrvanja. Pojavljuju se i razni artisti koji prilikom svojih nastupa pokazuju hrvачke zahvate i organiziraju natjecanja u hrvanju, ne poštujući pri to ni pravila borbe narodnog niti modernog hrvanja.

Prvi hrvачi ponikli su u Hrvatskom sokolu

Polovicom XIX. stoljeća u školama središnje i zapadne Europe, pod utjecajem filantropističke pedagogije, hrvanje ima sve važnije mjesto u tjelesnom odgoju djece i omladine. U to vrijeme hrvanje se, uz središnju športsku granu, gimnastiku, njegovalo i u brojnim europskim gimnastičkim, zapravo tjelovježbenim društvima. Budući da je u Hrvatskoj dominirao sokolski gimnastički sustav, preuzet od Čeha, u njemu su se uz gimnastiku i atletiku počeli učiti i određeni hrvачki zahvati. Kao rezultat djelovanja Hrvatskog sokola na razvoj hrvanja u Hrvatskoj, 29. i 30. lipnja 1904. godine priređen je prvi javni nastup hrvачa u Zagrebu. Priredba je održana u staroj streljani u Tuškancu, a sudjelovala su sokolska društva iz Zagreba, Varaždina i Ljubljane. U članku u Sokolu, godina IV., broj 1. od 15. siječnja 1905. godine, po opisu programa priredbe može se zaključiti da to nije bilo natjecanje u hrvanju, nego samo prikaz tehnike hrvanja i to na stiliziran način.

Osnivanje prvoga kluba

Veći dio rukovodstva Hrvatskoga sokola sprečavao je razvoj hrvanja kao samosvojne športske grane. Međutim pobornici modernog hrvanja kao natjecateljskog športa nisu prihvaćali argumente rukovodstva sokolske organizacije pa su povremeno dolazili u verbalne sukobe. Stoga su se zaljubljenici hrvanja oko 1903. godine počeli pripremati za osnivanje samosvojnog teškoatletskog kluba. No to nije bilo jednostavno provesti. Valjalo je nabaviti strunjače, utege za

dizanje tereta i unajmiti dvoranu, drugim riječima pronaći novac za osiguranje minimalnih uvjeta, potrebnih za vježbanje. To je u ono vrijeme bilo iznimno teško.

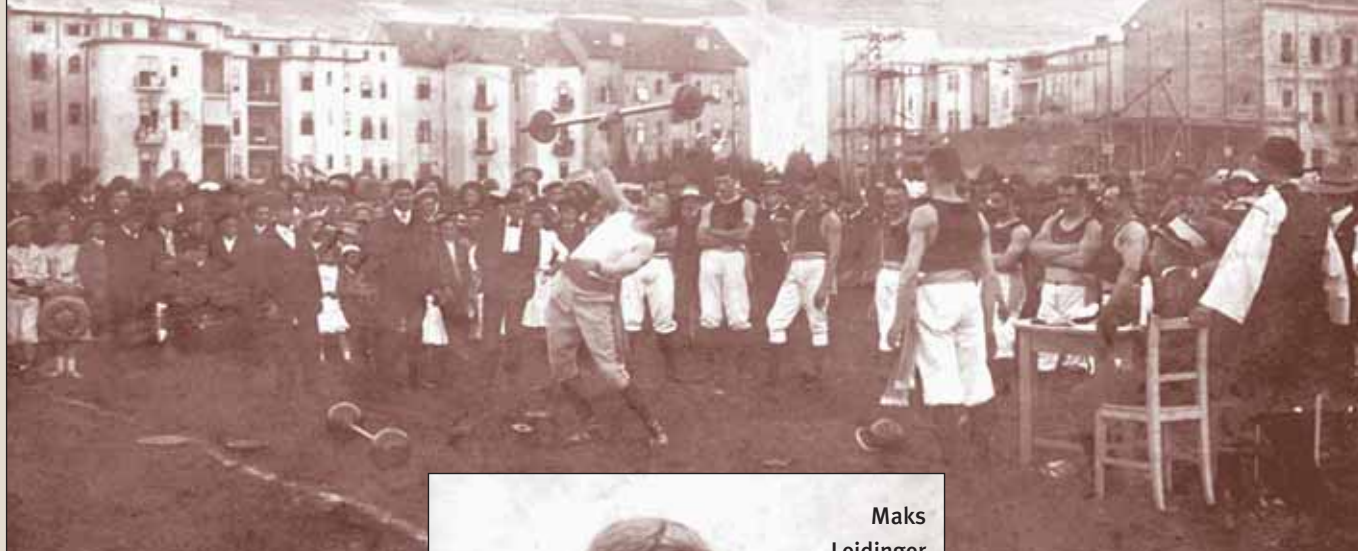
Na programu prve velike srednjoškolske svečanosti, 1905. godine, na kojoj su sudjelovale sve zagrebačke škole, hrvanje je bilo jedna od najzanimljivijih točaka. *Kod hrvanja sudjelovalo je 12 hrvачa dakle šest parova, a postupalo se ovako. Najprije budu poredani hrvачi po veličini i po prilici po jakosti u dva odjela, između jednakih odlučio je ždrijeb tko će s kim hrvati.*¹ Cilj je bio baciti protivnika na tlo, tako da bilo kojim gornjim dijelom tijela, iznad pojasa, dodirne tlo. Krajem iste godine došlo je do osnivanja prvog teškoatletskog kluba u Zagrebu pod nazivom *Atlas*. U to vrijeme bilo je uobičajeno da se u jednom klubu njeguju hrvanje i dizanje tereta, te ostale srodne aktivnosti vezane uz razvoj snage, pa je njihov naziv bio: teškoatletski.

Djelovanje Maksa Leidingerera

Inicijator i glavni pokretač za osnutak TAK *Atlasa* bio je Maks Leidinger koji je osnovnu obuku hrvanja započeo u Hrvatskom sokolu u Zagrebu, a savršio ju u Brnu. On je 1901. godine otišao na služenje rezervnog vojnog roka na osam tjedana. Poslije vojske ostao je živjeti u Brnu tri godine, gdje je trenirao u jednom teškoatletskom klubu. U Brnu su za vrijeme Leidingerovog boravka djelovala tri teškoatletska kluba. Uz česta natjecanja, bio je u prilici temeljito svladati tehniku i taktiku tog športa. Leidinger je imao iznimnu sreću jer mu je trener bio Njemac Gustav Fryestensky, europski prvak 1903. godine. Vrativši se iz Brna 1904. godine, Maks Leidinger je vlastitim sredstvima nabavio strunjaču, rekvizite i druge dijelove opreme. Okupio je mladiće koje je upoznao u Hrvatskom sokolu i započeo je s treninzima.

On je o tome ispričao: *Vratio sam se godine 1904. i nastavio vježbanje u Hrvatskom sokolu, no tamo to nisu dozvolili, jer su se držali starih sokolskih tradicija. No ja nisam mirovao. Osnovao sam teškoatletski klub Atlas i okupio dosta članova. Iz svoga džepa sam prije toga nabavio četiri žonglir bombe. Svaka je imala 12 kilograma, jednu osovinu s bućicama od 54 kile, jednu običnu bućicu od 38 kila i jednu osovinu s kotačima. To je pet kotača na svakoj strani, svega 10 kotača, koji su zajedno s osovinom teški 128 kila. Bio sam pretplaćen*

Teško atletska priredba iza zgrade *Hrvatskog sokola* u lipnju 1908. godine

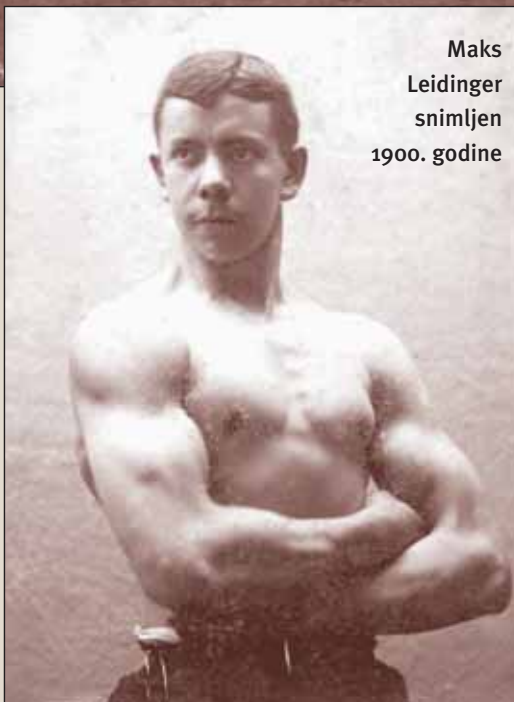
na časopis *Sportzeitung* pa sam tako mogao pratiti sportska zbivanja u Austro-Ugarskoj. Tako sam doznao da se strunjača 5x5 metara može nabaviti u Bavarskoj i kupio sam je za svoj novac. Nisam bio ni najmanje bogat, ali toliko sam volio hrvanje da sam sve svoje uštede davao za sportske rekvizite, koje su se kupovale na otplatu. U Atlasu je bilo 18 članova. Mjesečna članarina bila je 1 kruna.²

Još prije toga Leidinger je pokrenuo postupak donošenja pravila kluba koja su nadležna tijela odobrila 22. prosinca 1905. godine. Zahtjev za odobrenje pravila potpisali su, uz Maksa Ledingera, Eduard Lanka i dr. Ljudevit Hnoj. Kao svrha osnivanja kluba navedeno je: *Jačanje tijela i unapređivanje te usavršavanje tjelesne snage. Svrha se postizava: 1. izvadanjem atletske vježbe, 2. priređivanjem raznih gombalačkih i nagradnih vježbi, 3. priređivanjem nagradnih hrvanja, 4. gojenjem raznih inih svrbi kluba služećih sportova, 5. skupnim zabavnim sastancima i izletima.*³

Javni nastupi TAK Atlasa

Teškoatletski klub *Atlas* je na početku imao 18 aktivnih članova. Najpoznatiji uz Leidingera bili su Joco Vrbanić, Samuel Šterk - Kubiček, Tomo Borovečki, Ivan Fajer, Ivan Miklenić i Vlado Grahovac. TAK *Atlas* je djelovao sve do početka I. svjetskog rata, no o toj aktivnosti nije ostala upotrebljiva dokumentacija. Klub je održao nekoliko javnih nastupa. Posebno su zapažene dvije priredbe o kojima postoje i novinski zapisi. Jednu je organizirao TAK *Atlas*, samostalno, 19. svibnja 1907. godine u Maksimiru, a drugu zajedno s Hrvatskim sokolom u lipnju 1908., na prostoru iza Sokolane u korist gradnje sanatorija za tuberkulozu na Brestovcu. Priredba je bila vrlo dobro posjećena. Na onoj u Maksimiru nastupili su Maks Leidinger i Joco Vrbanić. Bio je to prvi javni hrvački nastup u Zagrebu. Bile su to propagandne priredbe slične oni-

Maks Leidinger snimljen 1900. godine

ma što su ih u to vrijeme održavali profesionalni teškoatletičari. Bilo je tu dizanja tereta, žongliranje željeznim utezima, dizanja i dobacivanja teških predmeta i dakako hrvanja. Ovi nastupi su pobudili zanimanje građanstva i bile su daljnji poticaj razvoju teške atletike u nas.

Matošev napis o hrvanju

Nastup hrvača na priredbi iza Sokolane u lipnju 1908. godine inspirirao je književnika Antuna Gustava Matoša za opći hvalospjev športu: *Zato treba športove dizati svom snagom. Šport našem svijetu u krvi leži, samo treba početi, a ne mirovati. Evo prije nekoliko dana vidjesmo, kako se dva naša amateura djelomice uspješno uhvatiše u koštac s profesionalnim svjetskim hrvačima. Gospodin Joco Vrbanić oborio je u nedjelju treniranog crnca, a gospodin Kralj, zagrebački mesarski pomoćnik, pokazao nam je u hrvanju tijelo klasične ljepote, prekrasna uda kao u boraca u galeriji Uffizi i kao u Diskobola u Louvru. HAŠK je učinio u omladini krasan početak i moramo svojskom propagandom pomagati naš Sokol i ići na ruku svim pokušajima da se ojača i da otvrdne naše tijelo, jer športovima nećemo samo dići zdravlje fizičko, već i zdravlje moralno po onoj: U zdravom tijelu zdrava duša. Športovi nisu toliko važni svojim rezultatima fizičkim, koliko moralnom disciplinom, disciplinom volje i vježbanjem volje, što je potrebno kod svakog trenaža, kod svakog metodičkog športa.*⁴

¹ Sokol, Zagreb, br. 7, 1905.

² Almanah teškoatletskog saveza Hrvatske, Zagreb, 1961., str. 111.

³ Radan, Živko: Zbirka pravila gimnastičkih i sportskih organizacija od 1861. do 1914. u Arhivu Hrvatske, Povijest sporta, Zagreb, 1974, br.16., str. 1479.

⁴ Matoš, A: Zagrebačko pismo, Umjetnost i šport, br. 1, 7. XI. 1912.